

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ управління, адміністрування та інформаційною діяльністю
КАФЕДРА управління підприємницькою та туристичною діяльністю

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ РИЗИКИ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ

(назва навчальної дисципліни)

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань 07 Управління і адміністрування
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
(код і назва спеціальності)

освітня програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: економіка та управління підприємством
(код і назва спеціальності)

тип дисципліни вибіркова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

ПОГОДЖЕНО:

Голова ради з якості вищої освіти факультету

Добрий Любові П.
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю

протокол № 4 від 24.12.19

Завідувач кафедри

Михайло М. Сорока
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми:

Сафта Ю.П. викладач кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю ІДГУ

Рецензенти програми:

д.е.н., проф. Захарченко В.І

д.е.н., проф Меркулов А.В.

© Сафта Ю.П., 2019

© ІДГУ, 2019

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	<i>Лекції:</i>	
Модулів: 1	24	
Загальна кількість годин: 120	<i>Практичні заняття:</i>	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 3	<i>Лабораторні заняття:</i>	
Семестр: 6	<i>Семінарські заняття:</i>	
Тижневе навантаження (год.):	24	
- аудиторне: 2	<i>Консультації:</i>	
- самостійна робота: 4	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
Форма підсумкового контролю: залік		
Мова навчання : українська	<i>Самостійна робота:</i>	
	72	

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни вивчення навчальної дисципліни: глибоке вивчення ризиконебезпечних ситуацій в підприємницькій діяльності, набуття вмінь і навичок оперативного управління ними.

Метою вивчення дисципліни є: формування у майбутніх фахівців системи теоретичних знань і набуття практичних навичок у галузі аналізу та ідентифікації ризиків підприємства, їх оцінки та мінімізації.

Передумови для вивчення дисципліни: мікроекономіка та макроекономіка, економіка підприємства (виробничого, торгівельного та біржових структур), основи біржової діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: маркетинг, управління персоналом, мікроекономіка та макроекономіка.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Для вибіркового навчального дисциплін

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути такі результати навчання:

Знання про:

- сутність ризику та причини його виникнення;
- класифікацію ризиків за ключовими ознаками;
- основні методи виявлення ризику;
- основні методи кількісного аналізу економічних ризиків;
- характеристики виробничих, маркетингових та фінансових ризиків;
- основні поняття ризик-менеджменту;
- характеристики виробничих, маркетингових та фінансових ризиків;
- основи організації процесу управління ризиком.

Уміння :

- ідентифікувати економічні ризики діяльності господарюючих суб'єктів;
- здійснювати якісний та кількісний аналіз ступеню ризику статистичним та експертним методами;

- здійснювати якісний та кількісний аналіз ступеню ризику аналітичним методом та методом аналогів;
- аналізувати ефективність методів управління ризиком;
- вибирати доцільні заходи з управління виробничими, маркетинговими та фінансовими ризиками.

Комунікація :

- показувати уміння працювати автономно та в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей.
- використовувати сучасні комп'ютерні і телекомунікаційні технології обміну та розповсюдження професійно спрямованої інформації у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.
- оволодіти навичками письмової та усної професійної комунікації державною мовою.

Автономність та відповідальність .

- прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування;
- ініціювання оригінальних дослідницько-інноваційних комплексних проектів, спрямованих на розв'язання складних соціально значущих проблем, лідерство та автономність під час їх реалізації;
- глибоке усвідомлення та відповідальність за наукове обґрунтування стратегічних рішень, достовірність прогнозування розвитку суспільства;
- безперервний саморозвиток і самовдосконалення;
- здатність до подальшого навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)						
		Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття Самостійна робота	
Модуль I. Теоретичні основи підприємництва														
1	Тема 1. Функціонування фірм в умовах невизначеності та ризику.	8	4	4				9						
2	Тема 2. Ризик та його різновиди. Класифікація ризиків.	8	4	4				9						
3	Тема 3. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику	8	4	4				9						
4	Методи кількісної оцінки ступеня ризику: статистичний метод; метод аналізу доцільності витрат; метод експертних оцінок. Характеристика	8	4	4				9						

	експертних процедур													
5	Тема 5. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: аналітичний метод; метод використання аналогів. Комплексна оцінка ризиків.	4	2	2				8						
6	Тема 6. Характеристика виробничих, маркетингових та фінансових ризиків.	4	2	2				8						
7	Тема 7. Методи управління економічними ризиками.	4	2	2				8						
8	Тема 8. Особливості управління фінансовими ризиками.	4	2	2				8						
13	Проміжний контроль							4						
Разом:120			24	24				72						

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темам

Модуль № 1 «Управління ризиками».

Тема 1. Функціонування фірм в умовах невизначеності та ризику.

Предмет, методи і задачі дисципліни. Суттєва характеристика фірми. Функціонування фірми в умовах ризику. Внутрішнє і зовнішнє середовище господарювання. Виробничі засоби підприємства. Фінансові засоби підприємства. Виробництво продукції. Фінансові результати діяльності.

Поняття повної, часткової невизначеності, повної визначеності. Причини виникнення невизначеності. Ситуація невизначеності і ситуація ризику.

Особливості керування в умовах невизначеності. Поняття ризик-менеджменту і його особливості в умовах конкурентної боротьби. Стратегічне управління фірмою в умовах невизначеності.

Тема 2. Ризик та його різновиди. Класифікація ризиків.

Поняття ризику і його різновиди. Сутність ризику і причини його виникнення. Основні риси ризику. Функції ризику. Класифікація ризиків за належністю до країни функціонування господарського суб'єкта, рівнем виникнення, сферою походження, причинами виникнення, ступенем обґрунтованості прийняття ризику, відповідністю припустимим межам, ознакою реалізації ризиків, масштабами впливу, можливістю прогнозування, ступенем впливу на господарські суб'єкти. Специфіка управління ризиками.

Тема 3. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику

Крива розподілу імовірності отримання прибутку. Крива розподілу ймовірностей втрат прибутку. Сутність якісного та кількісного аналізу ризиків. Принципи аналізу ризиків. Напрямки аналізу підприємницьких ризиків. Збитки, які виникають в процесі підприємницької діяльності. Методи аналізу ступеня ризику.

Тема 4. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: статистичний метод; метод аналізу доцільності витрат; метод експертних оцінок. Характеристика експертних процедур.

Імовірність появи випадкової величини, математичне очікування випадкової величини, дисперсія, середньоквадратичне відхилення та коефіцієнт варіації випадкової величини.

Характеристика області абсолютної стійкості, нормальної стійкості, області нестійкого стану, критичного стану, кризового стану підприємства на основі кривої економічного ризику.

Метод Дельфі.

Тема 5. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: аналітичний метод; метод використання аналогів. Комплексна оцінка ризиків.

Визначення ключового параметру, вибір чинників впливу, програмування величини ключового параметру.

Визначення імовірності досліджуваного проекту на основі оцінок імовірності проектів-аналогів.

Прогноз очікуваних характеристик досліджуваного проекту.

Визначення можливих втрат підприємства внаслідок реалізації комбінації ризиків.

Тема 6. Характеристика виробничих, маркетингових та фінансових ризиків.

Поняття виробничих ризиків. Категорії виробничих ризиків. Безпосередньо виробничі ризики. Група ризиків, що виникають у процесі розробки стратегії фірми. Постачальницькі ризики. Група ризиків порушення планових термінів.

Транспортні ризики і міжнародний стандарт класифікації транспортних ризиків.

Поняття маркетингового (реалізаційного) ризику. Безпосередньо збутові ризики.

Ризики: недостатньої сегментації ринків збуту; помилково обраного цільового сегмента ринку; помилкового вибору стратегії продажу; неправильної організації й одержання неадекватних результатів маркетингових досліджень; помилкового ціноутворення; невдалої організації мережі збуту і системи просування товару.

Ризики взаємодії з контрагентами і партнерами в процесі організації продажу продукції (послуг). Ризики непередбаченої конкуренції.

Поняття фінансових ризиків. Ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей: валютні, інфляційні, дефляційні.

Ризики непередбачених витрат і перевищення витрат на виробництво.

Ризики незабезпечення господарської діяльності необхідним фінансуванням.

Тема 7. Методи управління економічними ризиками.

Принципи управління ризиками. Система управління ризиками. Основи профілактики ризиків: диверсифікація та лімітування.

Самострахування, як метод зниження рівня ризиків. Страхування ризику.

Інформація в системі управління ризиками.

Тема 8. Особливості управління фінансовими ризиками.

Ризики, пов'язані з вкладенням капіталу (інвестиційні ризики): вкладення коштів у виробничу і невиробничу сфери економіки; діяльності фірми на фінансовому ринку.

Комплексне управління довгостроковими інвестиціями та оборотним капіталом підприємства. Економічна рентабельність активів підприємства. Антикризове управління фінансами підприємства. Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.

5.3. ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Функціонування фірм в умовах невизначеності та ризику.

Тема 2. Ризик та його різновиди. Класифікація ризиків.

Тема 3. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику

Тема 4. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: статистичний метод; метод аналізу доцільності витрат; метод експертних оцінок. Характеристика експертних процедур

Тема 5. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: аналітичний метод; метод використання аналогів. Комплексна оцінка ризиків.

Тема 6. Характеристика виробничих, маркетингових та фінансових ризиків.

Тема 7. Методи управління економічними ризиками.

Тема 8. Особливості управління фінансовими ризиками.

5.3. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.

Самостійна робота студента (далі – СРС) як невід’ємна складова освітнього процесу у вищому навчальному закладі є однією з форм оволодіння навчальним матеріалом поза межами аудиторної роботи, в час, вільний від обов’язкових навчальних занять. Кожен вид самостійної роботи фіксується в академічному журналі окремою графою. Результативність виконання конкретних завдань для СРС оцінюється в балах від «0» до «5» і фіксується в академічному журналі. СРС може містити крім обов’язкової складової, ще й вибірку. Обов’язкова складова СРС передбачає опанування програмного матеріалу дисципліни. Вибіркова складова передбачає виконання завдань, які студент вибирає з метою підвищення свого професійного рівня, особистого рейтингу.

Загальний обсяг СРС з дисципліни «Підприємницькі ризики та управління ними» становить 72 год. для студентів денної форми навчання.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з дисципліни «Підприємницькі ризики та управління ними»:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу з використанням конспекту лекцій, підручника, довідкової літератури;
- підготовка до семінарських занять;
- вивчення окремих питань, що винесені на самостійне опрацювання;
- пошукова робота за допомогою електронних джерел;
- підготовка студентів до проведення поміжного (модульного) контролю та заліку.

Розподіл годин на виконання СРС

№ з/п	Вид самостійної роботи	Кількість годин
		Денна форма навчання
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	7
2.	Підготовка до семінарських занять	18
3.	Підготовка до модульного (проміжного) контролю	4
4.	Опрацювання тем, винесених на самостійну підготовку, в тому числі конспектування за заданим планом	18
5.	Виконання тестових завдань та розв’язання задач	10
6.	Підготовка рефератів	10
5.	Робота з інтернет-ресурсами	5

Завдання для самостійної роботи студентів

Назва теми	Вид роботи	Кількість годин	Форми звітності	Література
		Денна форма навчання		
1	2	3	4	5
Тема 1. Функціонування фірм в умовах невизначеності та ризику.	Предмет, методи і задачі дисципліни. Суттєва характеристика фірми. Функціонування фірми в умовах ризику. Внутрішнє і зовнішнє середовище господарювання. Виробничі засоби підприємства. Фінансові засоби підприємства.	9	Конспект лекції, нормативно-правові акти, відповідь на питання	[1; 2; 5; 13; 22; 25; 26; 32]

<p>Тема 2. Ризик та його різновиди. Класифікація ризиків.</p>	<p>Поняття ризику і його різновиди. Сутність ризику і причини його виникнення. Основні риси ризику. Функції ризику. Класифікація ризиків за належністю до країни функціонування господарського суб'єкта, рівнем виникнення, сферою походження, причинами виникнення, ступенем обґрунтованості прийняття ризику, відповідністю припустимим межах, ознакою реалізації ризиків, масштабами впливу, можливістю прогнозування, ступенем впливу на господарські суб'єкти. Специфіка управління ризиками</p>	<p>9</p>	<p>Конспект лекції, види товариществ, відповідь на питання</p>	<p>[3; 4; 5; 11; 12; 15; 19; 22]</p>
<p>Тема 3. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику</p>	<p>Крива розподілу імовірності отримання прибутку. Крива розподілу ймовірностей втрат прибутку. Сутність якісного та кількісного аналізу ризиків. Принципи аналізу ризиків. Напрямки аналізу підприємницьких ризиків. Збитки, які виникають в процесі підприємницької діяльності. Методи аналізу ступеня ризику.</p>	<p>9</p>	<p>Тестові завдання, рішення ситуацій</p>	<p>[2; 4; 5; 11; 12; 15; 19; 22]</p>
<p>Тема 4. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: статистичний метод; метод аналізу доцільності витрат; метод експертних оцінок. Характеристика експертних процедур</p>	<p>Імовірність появи випадкової величини, математичне очікування випадкової величини, дисперсія, середньоквадратичне відхилення та коефіцієнт варіації випадкової величини. Характеристика області абсолютної стійкості, нормальної стійкості, області нестійкого стану, критичного стану, кризового стану підприємства на основі кривої економічного ризику. Метод Дельфі.</p>	<p>9</p>	<p>Усна відповідь на питання, тестові завдання</p>	<p>[2; 4; 5; 11; 12; 15; 19; 22]</p>
<p>Тема 5. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: аналітичний метод; метод використання</p>	<p>Визначення ключового параметру, вибір чинників впливу, програмування величини ключового параметру. Визначення імовірності досліджуваного проекту на основі оцінок імовірності</p>	<p>8</p>	<p>Усна відповідь на питання, тестові завдання</p>	<p>[5; 11; 12; 15; 19; 22]</p>

аналогів. Комплексна оцінка ризиків.	проектів-аналогів. Прогноз очікуваних характеристик досліджуваного проекту.			
Тема 6. Характеристика виробничих, маркетингових та фінансових ризиків.	Поняття виробничих ризиків. Категорії виробничих ризиків. Безпосередньо виробничі ризики. Група ризиків, що виникають у процесі розробки стратегії фірми. Постачальницькі ризики. Група ризиків порушення планових термінів. Транспортні ризики і міжнародний стандарт класифікації транспортних ризиків. Поняття маркетингового (реалізаційного) ризику. Безпосередньо збутові ризики. Ризики: недостатньої сегментації ринків збуту; помилково обраного цільового сегмента ринку; помилкового вибору стратегії продажу; неправильної організації й одержання неадекватних результатів маркетингових досліджень; помилкового ціноутворення; невдалої організації мережі збуту і системи просування товару.	8	Підготовка рефератів та їх захист	[1; 2; 5; 6; 7; 11; 29; 30]
Тема 7. Методи управління економічними ризиками.	Принципи управління ризиками. Система управління ризиками. Основи профілактики ризиків: диверсифікація та лімітування. Самострахування, як метод зниження рівня ризиків. Страхування ризику. Інформація в системі управління ризиками	8	Проблемні питання, тестові завдання	[2; 4; 5; 11; 12; 15; 19; 22]
Тема 8. Особливості управління фінансовими ризиками.	Ризики, пов'язані з вкладенням капіталу (інвестиційні ризики): вкладення коштів у виробничу і невиробничу сфери економіки; діяльності фірми на фінансовому ринку. Комплексне управління довгостроковими інвестиціями та оборотним капіталом підприємства.	8	Проблемні питання, тестові завдання	[2; 4; 5; 11; 12; 15; 19; 22]
	Проміжний контроль	4	МКР	
		Разом 72		

Тематика індивідуальних (групових) завдань

Теми рефератів:

1. Теорія прийняття рішень.
2. Зміст та функції теорії прийняття рішень.
3. Методи, структура і категорії теорії прийняття рішень.
4. Організаційні фактори впливу на прийняття господарських рішень.
5. Етапи підготовки і прийняття рішень.
6. Порядок підготовки і прийняття рішень.
7. Прийом, обробка, представлення інформації в процесі прийняття рішень.
8. Розпізнавання ситуації як етап прийняття рішень.
9. Підготовка варіантів рішень (альтернатив).
10. Оцінка ефективності варіантів рішень (альтернатив).
11. Класифікація рішень.
12. Види рішень залежно від характеру дій.
13. Види рішень залежно від різних ознак.
14. Вимоги до господарських рішень.
15. Місце економічного обґрунтування в системі підготовки і прийняття рішень.
16. Цілі та категорії економічного обґрунтування.
17. Принципи економічного обґрунтування.
18. Критерії оцінки ефективності господарських рішень.
19. Сутність і види невизначеності.
20. Вплив невизначеності на оцінку варіантів рішень.
21. Варіанти економічного обґрунтування альтернатив.
22. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності.
23. Теорія корисності в системі процесів прийняття рішень.
24. Обґрунтування господарських рішень в умовах ризику.
25. Проектний ризик та прийняття господарських рішень.

Приклади тестових завдань

1) Категорія “підприємництво” відносно категорії “бізнес” є:

- а) ідентичною
- б) значно ширшою за змістом
- в) вужчою за ознаками
- г) протилежною за змістом

2) Підприємництво є:

- а) формою господарювання
- б) фактором виробництва
- в) елементом бізнесу

3) Підприємництво це:

- а) особливий вид діяльності
- б) певний тип і стиль господарської поведінки
- в) комплекс особливих функцій в економіці
- г) елементом ефективного господарювання

4) Метою підприємства є:

- а) виконання місії підприємства
- б) одержання прибутку
- в) реалізація ідей підприємця
- г) задоволення потреб споживача
- д) забезпечення високої якості й технічного рівня продукції

5) Підприємець це:

- а) людина, яка діє в умовах ринку

- б) особа, яка несе відповідальність за підприємницьку справу
- в) новатор, який розробляє нові технології
- г) енергійна, ініціативна людина, яка діє в умовах поміркованого ризику
- д) людина, яка використовує будь-яку можливість з максимальною вигодою
- е) людина, яка одержує прибуток завдяки своїм організаторським здібностям
- ж) людина, яка досягає своїх цілей всупереч всьому, якщо це призводить до одержання прибутку

6) Суб'єктами підприємництва в Україні можуть виступати:

- а) громадяни України б) громадяни інших держав в) підприємства г) організації
- д) органи державної влади е) об'єднання підприємств

7) Відмінними ознаками підприємницької діяльності є:

- а) прагнення до лідирування б) орієнтація на досягнення комерційного успіху
- в) інноваційний творчий характер діяльності
- г) самостійність у виборі напрямків та методів діяльності
- д) підвищений ступінь ризику
- е) планування своєї діяльності

8) Підприємницьке середовище - це:

- а) соціально-економічна система взаємодіючих елементів, що містить у собі економічну свободу, ринкові зв'язки, підприємницькі структури, ресурси;
- б) сукупність елементів, що складають фактори впливу на підприємство;
- в) механізм життєдіяльності підприємства, що забезпечує його самовиживання;
- г) структурно-просторове оточення підприємницької структури.

9) Основні елементи підприємницького середовища:

- а) підприємці та підприємства;
- б) споживачі, конкуренти, постачальники, влада;
- в) домогосподарства, підприємці, держава, ресурси;
- г) внутрішнє та зовнішнє середовище.

10) Внутрішнє середовище - це:

- а) механізм життєдіяльності підприємства, що забезпечує його самовідтворення;
- б) соціально-економічна система взаємодіючих елементів, що містить у собі економічну свободу, ринкові зв'язки, підприємницькі структури, ресурси;
- в) сукупність елементів, що складають фактори впливу на підприємство;
- г) структурно-просторове оточення, яке складається з факторів прямої та непрямої дії на підприємство.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1. Форми поточного контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять (включає, в тому числі, перевірку якості підготовки завдань, які винесені на самостійне вивчення та виконання) і має на меті перевірку рівня підготовленості студента. Формами проведення поточного контролю з дисципліни є:

- 1) усні опитування на семінарських заняттях;
- 2) участь в обговоренні питань на семінарах;
- 2) якість пошуку необхідної літератури тощо.

6.2. Форми проміжного контролю.

Модульний контроль (МК) – процедура визначення рівня засвоєння студентом навчального матеріалу відповідної дисципліни.

Модульний контроль з дисципліни «Підприємницькі ризики та управління ними» проводиться у тестовій формі. Кількість модульних контрольних робіт на дисципліну – 1.

6.3. Форми підсумкового контролю.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання. Завданням підсумкового контролю є перевірка глибини засвоєння студентом програмного матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни тощо.

Підсумковий контроль з дисципліни «Підприємницькі ризики та управління ними» проводиться у формі заліку та екзамену.

Залік - це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентами навчального матеріалу виключно на підставі результатів виконання ними певних видів робіт на семінарських заняттях і при самостійному опрацюванні тематичних питань.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Модульна контрольна робота

Варіант -1

1. Поняття господарських рішень та їх ознаки.
2. Класична, поведінкова та ірраціональна моделі прийняття рішень
3. Сутнісно-змістова характеристика ризику.

Варіант -2

1. Сутність господарських рішень та їх види.
2. Умови прийняття господарських рішень залежно від ступеня визначеності інформації
3. Класифікація підприємницьких ризиків.

Варіант -3

1. Вимоги до господарських рішень та умови їх досягнення
2. Закони та закономірності, що впливають на прийняття рішень
3. Якісний аналіз підприємницьких ризиків.

Варіант -4

1. Способи формалізації та реалізації господарських рішень
2. Характеристика ризиків у комерційній діяльності підприємства.
3. Методичні основи обґрунтування господарських рішень.

Варіант -5

1. Визначення оптимальних форм представлення та реалізації господарських рішень.
2. Підходи до обґрунтування та вибору господарських рішень.
3. Сутність системних та несистемних (унікальних) ризиків та можливості зведення їх до мінімуму.

Варіант -6

1. Основні параметри якісного рішення
2. Закон інерційності людських систем
3. Межі застосування кількісних та якісних методів аналізу певного підприємницького ризику.

Варіант -7

1. Основні умови забезпечення якості господарського рішення.
2. Закони зв'язку із зовнішнім середовищем.
3. Якісний аналіз підприємницьких ризиків.

Варіант -8

1. Види ефективності господарських рішень.
2. Соціально-психологічні і біопсихічні закони.
3. Характеристика ризиків у комерційній діяльності підприємства

Варіант -9

1. Умови та перешкоди прийняття ефективного рішення
2. Методи розробки господарських рішень.
3. Сутність політичних ризиків та їх вплив на поведінку суб'єктів

господарювання.

Варіант -10

1. Принципи оцінки ефективності господарських рішень
2. Аналітичні, статистичні та математичні методи.
3. Характеристика адміністративно-законодавчих ризиків.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та критерії оцінювання знань студентів.

Результати навчання з освітніх компонентів оцінюються за 100-бальною шкалою (від 1 до 100) з переведенням в оцінку за традиційною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» – для семестрових екзаменів, курсових робіт (проектів) і виробничих практик; «зараховано», «не зараховано» – для заліків і навчальних практик). Шкала переведення балів подана в таблиці 1.

Таблиця 1.

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою	
	екзамен	залік
90-100	відмінно	зараховано
89-70	добре	
51-69	задовільно	
26-50	незадовільно	не зараховано
1-25		

Підсумковий бал з навчальної дисципліни є сумою балів, одержаних за поточний та проміжний контроль.

Критерії оцінювання поточного та проміжного контролю визначаються Положенням про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах ЄКТС, яке прийнято в університеті із урахуванням вагових коефіцієнтів:

– поточного контролю:

для дисциплін, що завершуються заліком – 0,7;

– проміжного контролю:

для дисциплін, що завершуються заліком – 0,3.

Для визначення ступеня оволодіння навчальним матеріалом з подальшим його оцінюванням рекомендується застосовувати наступні рівні навчальних досягнень студентів (табл. 2):

Таблиця 2.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Рівні навчальних досягнень	100-бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень	
		Теоретична підготовка	Практична підготовка
		Студент	

Рівні навчальних досягнень	100-бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень	
		Теоретична підготовка	Практична підготовка
		Студент	
Відмінний	100...90	вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань	може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань
Достатній	89...70	вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці	за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання
Задовільний	69...51	володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу	має елементарні, нестійкі навички виконання завдань
Незадовільний	50...26	має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допущено суттєві помилки	планує та виконує частину завдання за допомогою викладача
Неприйнятний	25...1	студент не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять.

Досягнення студентів на семінарських заняттях, а також виконані ними індивідуальної та самостійної роботи оцінюються за шкалою від «0» до «5». Критерії оцінювання наводяться у таблиці 3.

**Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
на семінарських заняттях**

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Після завершення вивчення дисципліни викладач виводить середньозважений бал, що переводиться у 100-бальну шкалу (див. таблицю 4.) з відповідним ваговим коефіцієнтом.

Таблиця 4.

**Таблиця переведення середньозваженого балу
за 100-бальною шкалою**

100-бальна	сер. бал	100-бальна	сер. бал	100-бальна	сер. бал	100-бальна	сер. бал	100-бальна	сер. бал
100	4,97–5,00	80	4,10–4,14	60	3,10–3,14	40	2,25–2,29	20	1,15–1,20
99	4,94–4,96	79	4,05–4,09	59	3,05–3,09	39	2,20–2,24	19	1,09–1,14
98	4,91–4,93	78	4,00–4,04	58	3,00–3,04	38	2,15–2,19	18	1,03–1,08
97	4,87–4,90	77	3,95–3,99	57	2,96–2,99	37	2,10–2,14	17	0,97–1,02
96	4,84–4,86	76	3,90–3,94	56	2,93–2,95	36	2,05–2,09	16	0,91–0,96

95	4,80–4,83	75	3,85–3,89	55	2,90–2,92	35	2,00–2,04	15	0,85–0,90
94	4,76–4,79	74	3,80–3,84	54	2,87–2,89	34	1,95–1,99	14	0,79–0,84
93	4,72–4,75	73	3,75–3,79	53	2,84–2,86	33	1,90–1,94	13	0,73–0,78
92	4,68–4,71	72	3,70–3,74	52	2,81–2,83	32	1,85–1,89	12	0,67–0,72
91	4,64–4,67	71	3,65–3,70	51	2,78–2,80	31	1,80–1,84	11	0,61–0,66
90	4,60–4,63	70	3,60–3,64	50	2,75–2,77	30	1,75–1,79	10	0,55–0,60
89	4,55–4,59	69	3,55–3,59	49	2,70–2,74	29	1,69–1,74	9	0,49–0,54
88	4,50–4,54	68	3,50–3,54	48	2,65–2,69	28	1,63–1,68	8	0,43–0,48
87	4,45–4,49	67	3,45–3,49	47	2,60–2,64	27	1,57–1,62	7	0,37–0,42
86	4,40–4,44	66	3,40–3,44	46	2,55–2,59	26	1,51–1,56	6	0,31–0,36
85	4,35–4,39	65	3,35–3,39	45	2,50–2,54	25	1,45–1,50	5	0,25–0,30
84	4,30–4,34	64	3,30–3,34	44	2,45–2,49	24	1,39–1,44	4	0,19–0,24
83	4,25–4,29	63	3,25–3,29	43	2,40–2,44	23	1,33–1,38	3	0,13–0,18
82	4,20–4,24	62	3,20–3,24	42	2,35–2,39	22	1,27–1,32	2	0,07–0,12
81	4,15–4,19	61	3,15–3,19	41	2,30–2,34	21	1,21–1,26	1	0,01–0,06

Підрахунки середньозваженого балу здійснюються з точністю до другого знака після коми. За таблицю 4 визначають кількість балів за 100-бальною шкалою, яку множать на ваговий коефіцієнт – 0,7 і отримують кількість балів за поточний контроль. Кількість балів за поточний контроль округлюють до цілих.

Кількість балів, отриманих студентом за поточний контроль, виставляється викладачем у відповідній графі академічного журналу до проведення проміжного контролю.

8.3. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

Оцінювання проміжного контролю здійснюється за шкалою від «0» до «30» – для дисциплін, викладання яких завершується заліком.

Загальна оцінка за модульну контрольну роботу є середнім арифметичним оцінок за кожне питання/завдання, яка переводиться за 100 бальною шкалою (табл. 4.) та множиться на коефіцієнт 0,3.

8.4. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю.

Залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні рівня опанування студентами навчального матеріалу виключно на підставі результатів виконання ними певних видів робіт, зазначених у робочій програмі навчальної дисципліни.

Оцінка за семестр з дисципліни, з якої передбачений залік, виставляється після закінчення її вивчення (до початку екзаменаційної сесії) за результатами поточного (ваговий коефіцієнт – 0,7) та проміжного (ваговий коефіцієнт – 0,3) контролю. При цьому обов'язкової присутності здобувачів вищої освіти під час заліку не передбачено.

Залік отримує здобувач вищої освіти, який виконав всі види роботи, визначені в робочій програмі навчальної дисципліни й має достатню кількість балів за поточний контроль (не менше 35 балів) та проміжний контроль (не менше 16 балів).

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела

1. Балдин К.В., Воробьев С. Н. Модели и методы управления рисками в предпринимательстве. М.: МПСИ, МОДЭК, 2017. 432 с.
2. Герчикова И. Н. Государственное регулирование предпри- нимательской

деятельности: государственное и межфирменное: Учеб. пособие. М.: Консалтбанк, 2002. 704 с.

3. Данилейко О., Захарченко І., Ковалко К. Власна справа: Метод. посіб. для тренерів. К.: Юніверс, 2016. 144 с.

4. Івченко І.Ю. Економічні ризики: Навчальний посібник. К.: ЦНЛ, 2014. 304 с.

5. Машина Н.І. Економічний ризик і методи його вимірювання: Навчальний посібник. К.: ЦНЛ, 2016. 188 с.

6. Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залога З. Державне регулювання економіки. За ред. І. Р. Михасюка. К.: Аті-ка; Ельга-Н, 2016. 592 с.

7. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України. Кол. авт. Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін.. / За заг. ред. В. К. Мамутова. К.: Юрінком Інтер, 2017. 688 с.

8. Якщо вирішив стати підприємцем: Довідник підприємця-початківця. М. В. Підмогильний, О. В. Шлепнін, В. М. Путій та ін. К., 2015. 250 с.

10.2. Допоміжні джерела

9. Онищенко Т. Приватний підприємець Т. Онищенко, Ю. Рудяк. 4-те вид., переробл. і доп. Х.: Фактор, 2015. 496 с.

10. Савченко Е., Семенченко Ж., Пироженко О. Приватне підприємництво: запитання та відповіді. 5-те вид., переробл. і доп. Х.: Фактор, 2016. 128 с.

11. Словник підприємця. Авт.-уклад. О. О. Слюсаренко, Д. Д. Огороднікова, В. Л. Наконечний. К.: РВПС України НАН України, 2017. 196 с.

12. Смовженко Т. С. Державна політика сприяння розвитку підприємництва: Монографія. Л., 2014. 464 с.

13. Шпак В. І. Розвиток малого підприємництва в Україні (на прикладі української видавничо-поліграфічної компанії "Експрес-об'ява"). К.: МАУП, 2015. 112 с.